

Vergaderjaar 2023–2024

36 564

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in 2023

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld op 29 mei 2024

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in 2023.

De voorzitter van de commissie,
Wilders

1. Inleiding

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de CIVD of de commissie) is belast met de parlementaire controle op de geheime aspecten van het overheidsbeleid aangaande de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de MIVD). De commissie acht het van belang zich tegenover de Kamer te verantwoorden voor de wijze waarop zij de haar door de Kamer toevertrouwde taak heeft uitgevoerd. Met dit jaarverslag beoogt de commissie een zo transparant mogelijk overzicht te geven van haar werkzaamheden in 2023.

Het bestaan en de samenstelling van de commissie is geregeld in artikel 7.5 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer. Het uitgangspunt is dat het kabinet informatie over de AIVD en MIVD zoveel mogelijk openbaar aan de Tweede Kamer verstrekt. In de praktijk gebeurt dit respectievelijk aan de vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Defensie. Wanneer het belang van de staat zich tegen deze verstrekking verzet, biedt de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (hierna: de Wiv 2017) de mogelijkheid beide Kamers der Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.¹ In de Tweede Kamer gebeurt dit in de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Omdat de door de verantwoordelijke bewindspersonen aan de commissie verstrekte inlichtingen en stukken staatsgeheim zijn, vergadert de commissie in beslotenheid.

De commissie merkt op dat het kabinet in 2023 meer dan in voorgaande jaren de CIVD om uiteenlopende redenen niet volledig heeft kunnen informeren, ondanks verzoeken van de commissie daartoe. In alle drie de gevallen hebben de Ministers hun afwegingen met betrekking tot de informatievoorziening aan de CIVD toegelicht, in reactie op vragen van de commissie hieromtrent.

Dit jaarverslag gaat allereerst in op de commissiesamenstelling en -ondersteuning, alsook de frequentie van de vergaderingen en de opkomst in 2023. Daarna is een beknopte beschrijving van de type activiteiten en vergaderstukken opgenomen. Tot slot geeft dit verslag een chronologisch overzicht van de inhoud van de commissie-activiteiten in 2023.

2. Commissiesamenstelling en -ondersteuning in 2023

Ingevolge artikel 7.5 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer, bestond de commissie vóór de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2023 uit de fractievoorzitters van de VVD (het lid Hermans, tevens commissievoorzitter), D66 (het lid Paternotte), het CDA (het lid Heerma, later het lid Bontenbal), de PVV (het lid Wilders) en de PvdA (het lid Kuiken). Op 27 oktober 2023 zijn de fracties PvdA en GroenLinks samengevoegd, waardoor het lid Kuiken niet langer fractievoorzitter was. Op voorstel van de CIVD is het lid Klaver, als fractievoorzitter van de fractie GL-PvdA, benoemd tot lid van de CIVD. Onderstaande afbeelding geeft de commissiesamenstelling tot en met 5 december 2023 weer, de datum waarop de Tweede Kamer werd ontbonden. Tevens is per lid het aantal dagen lidmaatschap van de CIVD opgenomen.

¹ Zie met name artikel 12 en 113 Wiv 2017, en de memorie van toelichting (Kamerstuk 34 588, nr. 3, p. 186).

Situatie tot de verkiezingen

2023	VVD	D66	CDA	PVV	PvdA	GL-PvdA
jan	Mw. Hermans	Dhr. Paternotte	Dhr. Heerma	Dhr. Wilders	Mw. Kuiken*	
feb	968 dagen lid	720 dagen lid	1561 dagen lid	6241 dagen lid	607 dagen lid	
mrt						
apr						
mei						
jun						
jul						
aug						
sept			Dhr. Bontenbal			
okt			92 dagen lid			
nov						Dhr. Klaver*
dec						2156 dagen lid

* Op 27 oktober 2023 zijn de fracties PvdA en GroenLinks samengevoegd, waardoor het lid Kuiken niet langer fractievoorzitter was. Op voorstel van de CIVD is het lid Klaver, als fractievoorzitter van de fractie GL-PvdA, benoemd tot lid van de CIVD.

Op 6 december 2023 werd de nieuwe Tweede Kamer geïnstalleerd. Hierna bestond de commissie uit de fractievoorzitters van de PVV (het lid Wilders, tevens commissievoorzitter), GroenLinks-PvdA (het lid Timmermans) en Nieuw Sociaal Contract (het lid Omtzigt). Aangezien de fractievoorzitters van de VVD en D66 nog deel uitmaakten van het demissionaire kabinet, vervingen de leden Hermans (VVD) en Paternotte (D66) de leden Yeşilgöz-Zegerius (VVD) en Jetten (D66).² Onderstaande afbeelding geeft de commissiesamenstelling vanaf 6 december 2023 weer.

Situatie na de verkiezingen

2023	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66
dec	Dhr. Wilders	Dhr. Timmermans	Mw. Hermans**	Dhr. Omtzigt	Dhr. Paternotte***
	6241 dagen lid	26 dagen lid	968 dagen lid	26 dagen lid	720 dagen lid

** Conform artikel 7.5 lid 4 van het Reglement van Orde verving het lid Hermans het lid Yeşilgöz-Zegerius, aangezien mevrouw Yeşilgöz-Zegerius in deze periode minister was.

*** Conform artikel 7.5 lid 4 van het Reglement van Orde verving het lid Paternotte het lid Jetten, aangezien de heer Jetten in deze periode minister was.

De commissie wordt ondersteund door een eigen staf. Deze bestaat uit een griffier (tevens senior adviseur), een adviseur, een commissie-assistent, een kenniscoördinator, een informatiespecialist en twee

² Zie artikel 7.5 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer.

medewerkers van de Dienst Verslag en Redactie. In 2023 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de staf die de commissie ondersteunt.

3. Frequentie en opkomst van de vergaderingen in 2023

In 2023 kwam de commissie 44 keer bijeen voor een vergadering, en legde zij drie werkbezoeken af. Dit is een daling ten opzichte van het jaar 2022, waarin de commissie 55 keer bijeenkwam. Dit is te verklaren door de technische briefings die in 2022 met regelmaat werden gehouden vanwege het uitbreken van het conflict tussen Rusland en Oekraïne. De gemiddelde opkomst van de commissieleden lag in 2023, net als in 2022, op 83%.

Diverse overzichten van de activiteiten van de CIVD en haar opkomsten zijn grafisch opgenomen in de bijlage bij dit jaarverslag.

4. Type vergaderingen en activiteiten van de commissie

De commissie komt bijeen voor reguliere vergaderingen, extra vergaderingen, vergaderingen in besloten kring, technische briefings, gesprekken en werkbezoeken. Verslagen van commissie-activiteiten zijn staatsgeheim gerubriceerd.

Reguliere vergaderingen

In de reguliere vergaderingen worden (beleids)stukken van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: de Minister van BZK), de Minister van Defensie en de Minister van Justitie en Veiligheid (hierna: de Minister van J&V) over de AIVD, de MIVD en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (hierna: de NCTV) behandeld. Daarnaast worden gerubriceerde stukken van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de CTIVD), van de Algemene Rekenkamer (hierna: de AR) en van de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (hierna: de TIB) besproken, inclusief de reacties van de betreffende Ministers hierop. Tot slot wordt de commissie schriftelijk en mondeling geïnformeerd over actualiteiten, en ontvangt de commissie presentaties over specifieke thema's of landen.

Extra vergaderingen

Extra vergaderingen worden ad hoc ingepland met de betrokken Minister(s), bijvoorbeeld naar aanleiding van een specifieke gebeurtenis.

Vergaderingen in besloten kring

Bij vergaderingen in besloten kring zijn alleen de commissieleden aanwezig. Deze vergaderingen zijn over het algemeen besluitvormend van aard.

Technische briefings

Bij technische briefings ontvangt de commissie een toelichting over (technische) aspecten van een bepaald thema of dossier. In de regel betreft dit thema's waar de commissie dieper op in wenst te gaan, omdat zij meer kennis van deze thematiek wenselijk acht voor haar controlerende taak.

Gesprekken

Naast de vergaderingen en technische briefings, voert de commissie gesprekken met de CTIVD, de AR en de TIB. Dan spreekt de commissie onder andere over de geheime bijlagen bij toezichtrapporten van de CTIVD, de gerubriceerde rapportages van de AR en gerubriceerde stukken van de TIB.

Werkbezoeken

De commissie streeft ernaar jaarlijks enkele werkbezoeken af te leggen aan de AIVD, de MIVD en/of de NCTV. Ook kan de commissie een buitenlands werkbezoek afleggen.

5. Type vergaderstukken van de commissie

De commissie behandelt diverse (beleids)stukken.

5.1 Begrotings- en verantwoordingsinformatie AIVD/MIVD

Zie de bijlage voor een weergave van de momenten waarop de onderstaande begrotings- en verantwoordingsstukken in de commissie worden behandeld.

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid

De Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen en Veiligheid (hierna: de GA I&V) beschrijft de behoefte aan inlichtingen vanuit verschillende behoeftestellers. De GA I&V bestaat uit een openbaar deel en een geheim deel. Het geheime deel, dat in de commissie besproken wordt, bevat de onderzoeksdoelstellingen voor de komende vier jaar en de werkverdeling tussen de AIVD en de MIVD. De GA I&V wordt elk jaar geëvalueerd en indien gewenst aangepast. Deze evaluaties worden ook door de commissie behandeld.

Begrotingsbrieven

Op Prinsjesdag ontvangt de commissie de (geheime) begrotingsbrieven voor de AIVD en de MIVD. Deze brieven gaan in op de geheime aspecten van de openbare begrotingen, met aandacht voor de uitsplitsing van het budget over de verschillende onderdelen van de AIVD en de MIVD, en de trends die voor de nationale veiligheid relevant zullen zijn in het aankomende jaar.

Jaarplannen

De Ministers van BZK en Defensie stellen mede op basis van de begrotingen en de GA I&V de jaarplannen op, voor respectievelijk de AIVD en de MIVD. De jaarplannen bevatten de onderzoeksplannen voor het komende jaar en de doelstellingen ten aanzien van organisatieontwikkelingen. De geheime versies van de jaarplannen worden door de CIVD behandeld.

Voortgangsrapportages

De AIVD en de MIVD leveren drie keer per jaar een voortgangsrapportage aan, waarvan één het geheime jaarverslag is (zie hieronder). In de staatsgeheim gerubriceerde voortgangsrapportages leggen de AIVD en de MIVD verantwoording af over de voortgang van de operationele taakuitvoering (zoals vastgesteld in de jaarplannen) over de betreffende periode.

Jaarverslagen

De AIVD en de MIVD brengen jaarlijks een openbaar verslag uit van de wijze waarop de AIVD en de MIVD hun taken in het voorgaande kalenderjaar hebben verricht. In het openbare jaarverslag wordt geen melding gedaan van gegevens die zicht geven op: de middelen die de diensten inzetten in concrete gevallen, de geheime middelen die de diensten inzetten en het actuele kennisniveau van de diensten. Deze gegevens zijn wel opgenomen in de geheime jaarverslagen, die aan de CIVD worden aangeboden.

5.2 Overige vergaderstukken

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

De commissie behandelt de staatsgeheime versie van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (hierna: het DTN), dat wordt opgesteld door de NCTV. Het DTN is een periodieke analyse van radicalisering, extremisme en de terroristische dreiging tegen Nederland, en is gebaseerd op informatie van onder andere de AIVD en de MIVD.

Cybersecuritybeeld Nederland

De commissie behandelt ook de gerubriceerde versie van het Cybersecuritybeeld Nederland (hierna: het CSBN). Met het CSBN wordt inzicht geboden in de digitale dreiging, de belangen die daardoor kunnen worden aangetast, de weerbaarheid en de risico's op het gebied van cybersecurity.

Actualiteitenbrieven

De commissie ontvangt van de Ministers van BZK en Defensie voor iedere reguliere vergadering een actualiteitenbrief over de AIVD en over de MIVD. Door middel van deze brieven stellen de AIVD en de MIVD de commissie op de hoogte van actuele gebeurtenissen of ontwikkelingen.

Ministerbrieven met aanvullende informatie

De commissie kan de verantwoordelijke Minister(s) verzoeken om aanvullende informatie over een specifiek onderwerp of onderzoek. Zij kunnen ook op eigen initiatief brieven sturen naar de commissie. Wanneer de commissie (gerubriceerde) brieven over andere onderwerpen dan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ontvangt, besluit zij eerst in een vergadering in besloten kring of zij deze stukken inderdaad in behandeling wenst te nemen.

Stukken van de CTIVD, TIB en Algemene Rekenkamer

Sommige stukken van de CTIVD, de TIB of de AR zijn staatsgeheim gerubriceerd. De commissie bespreekt dit type stukken op twee momenten:

- In een gesprek met de steller van het stuk: De CTIVD, de TIB of de AR licht het stuk toe en beantwoordt eventuele vragen van de commissie. Deze gesprekken vinden plaats in afwezigheid van de Ministers en vertegenwoordigers van de AIVD, de MIVD en de NCTV.
- In een reguliere vergadering: De commissie bevraagt de verantwoordelijke Minister(s) over het stuk. Dit gebeurt in afwezigheid van de CTIVD, TIB of AR.

Tot slot ontvangt de commissie brieven van burgers en instellingen over de AIVD en de MIVD. De commissie besluit in de vergadering in besloten kring over de behandeling van deze brieven.

6. Chronologisch overzicht van door de commissie behandelde onderwerpen en (beleids)stukken

Januari 2023

25 januari 2023: vergadering in besloten kring

In de eerste vergadering in besloten kring van 2023 sprak de commissie onder andere over de mogelijke opties voor een werkbezoek in het buitenland.

26 januari 2023: reguliere vergadering

De commissie kwam bijeen voor haar eerste reguliere vergadering van 2023. De Ministers van Defensie en van J&V waren afwezig, waarop de commissie het kabinet via de Minister van BZK opriep zorg te dragen voor de aanwezigheid van bewindspersonen bij de CIVD-vergaderingen. De commissie ontving vervolgens een briefing over het conflict tussen Rusland en Oekraïne. De Directeur MIVD en DG AIVD gingen onder andere in op ontwikkelingen binnen de Russische strijdkrachten, Russische aanvallen op nutsvoorzieningen en de effecten van sancties.

Bij de actualiteitenbrief van de MIVD informeerde de Directeur MIVD de commissie over een relatie tussen twee landen op het gebied van contraproliferatie. De commissieleden stelden daarnaast vragen over de dreiging die uitgaat van ISIS, kernwapencapaciteiten van Iran, de dreiging die uitgaat van Chinese studenten en de gevolgen van een cyberincident. Bij de actualiteitenbrief van de AIVD vroeg de commissie naar een extremistische groepering, een casus van mogelijke ongewenste kennisoverdracht, dreigingsontwikkelingen op het gebied van criminele ondermijning, een onderkende contra-inlichtingenoperatie en aanhoudingen voor verdenkingen van terrorisme.³

Februari 2023

1 februari 2023: extra vergadering

Naar aanleiding van de aanhouding van een vermoedelijke veiligheidsschef van IS in Arkel (hierna: de casus Arkel) had de commissie verzocht om een brief.⁴ Deze op 24 januari ontvangen brief was aanleiding voor deze extra vergadering met de Ministers van BZK en van J&V. De commissieleden stelden vragen over het verloop van de asielprocedure van de betrokkene aan de Minister van J&V en de rol van de AIVD hierbij. Tevens werd in algemene zin aandacht gevraagd voor het onderkennen van signalen van mogelijke betrokkenheid bij terrorisme in de asiel- en nareisprocedure. De commissie verzocht in een volgende brief aan te

³ Openbaar Ministerie (22-12-2022), *Twee aanhoudingen vanwege verdenking terrorisme* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2022/12/22/twee-aanhoudingen-vanwege-verdenking-terrorisme>.

⁴ Openbaar Ministerie (17-01-2023), *Vermoedelijke veiligheidsschef van Islamitische Staat opgepakt in Arkel* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2023/01/17/vermoedelijke-veiligheidschef-van-islamitische-staat-opgepakt-in-arkel>.

geven welke informatie in het openbaar gedeeld zou kunnen worden en welke niet, waarbij de commissie aandrong op zoveel mogelijk openbaar.

2 februari 2023: werkbezoek

Bij de behandeling van de GA I&V op 15 december 2022 maakte de commissie kenbaar een aantal verdiepende technische briefings te willen plannen over enkele grote thema's en landenonderzoeken in de GA I&V.⁵ In dat kader bracht de commissie op 2 februari een werkbezoek aan twee gezamenlijke teams van de AIVD en MIVD.

8 februari 2023: vergadering in besloten kring

De commissie sprak over mogelijke opties voor een werkbezoek in het buitenland en nam een besluit over de planning van haar eerstvolgende binnenlandse werkbezoek.

9 februari 2023: reguliere vergadering

In deze reguliere vergadering sprak de commissie opnieuw over de casus Arkel met de Ministers van BZK en van J&V. De commissie herhaalde haar verzoek om de vervolgbrieven en -stukken over dit onderwerp te ontvangen gesplitst in een staatsgeheim deel voor de CIVD en een openbaar deel voor openbare beraadslaging.

Vervolgens behandelde de commissie vier brieven waar zij om had verzocht. Ten eerste werd een brief van de Ministers van BZK en van Defensie behandeld over de vergelijking tussen de GA I&V 2019–2022 en de GA I&V 2023–2026.⁶ Ten tweede werd een brief van de Minister van BZK behandeld over de wijze van informeren van de commissie bij onderzoeken van de AIVD en/of MIVD naar specifieke personen. De discussie hierover leidde tot afspraken tussen het kabinet en de commissie over de wijze en het moment van informeren. Ten derde werd een brief van de Minister van BZK naar aanleiding van een terrorisme-casus in het buitenland behandeld. Tot slot behandelde de commissie een brief van de Minister van J&V over de mogelijke inspanningen van het kabinet in het kader van de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land.⁷

Bij de actualiteitenbrief van de AIVD vroeg de commissie naar sancties van Rusland, de toegenomen dreiging van ISKP en ISIS en de samenwerking met een andere dienst. Over dit laatste punt werd een brief verzocht, met een nadere toelichting van de AIVD. De actualiteitenbrief van de MIVD werd voor kennisgeving aangenomen. Bij de briefing over het conflict tussen Rusland en Oekraïne ontving de commissie een korte update.

Maart 2023

20 maart 2023: werkbezoek

De commissie bracht een werkbezoek aan het gezamenlijke team van de AIVD en MIVD dat onderzoek doet naar China.

⁵ Zie ook het Jaarverslag van de CIVD over 2022, p. 20 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

⁶ Zie ook het Jaarverslag van de CIVD over 2022, p. 20 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

⁷ Dit onderwerp is in de commissie op verschillende momenten besproken in 2019, 2020, 2021 en 2022. Zie de Jaarverslagen van de CIVD over 2019 (Kamerstuk 35 309, nr. 1), 2020 (Kamerstuk 35 810, nr. 1), 2021 (Kamerstuk 36 134, nr. 1) en 2022 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

29 maart 2023: vergadering in besloten kring

Tijdens deze vergadering in besloten kring sprak de commissie over een brief die zij van de Minister van Buitenlandse Zaken had ontvangen. Deze brief betrof de beantwoording van vragen die de commissie eind 2022 had gesteld over de geheime bijlage bij het rapport van de commissie Cammaert, over het NLA-programma in Syrië.⁸ De commissie had deze vragen gesteld, alvorens te willen besluiten of en zo ja hoe zij de stukken in behandeling zou nemen. De commissie besloot aanvullende vragen te stellen.

Verder stelde de commissie haar jaarverslag over 2022 vast en besloot zij een brief van een burger voor kennisgeving aan te nemen. Tot slot stelde de commissie het thema voor haar eerstvolgende (binnenlandse) werkbezoek vast.

30 maart 2023: gesprek met de Algemene Rekenkamer

De commissie ontving een mondelinge toelichting op een geheim rapport van de AR, welke de commissie recent had ontvangen.

30 maart 2023: reguliere vergadering

De commissie behandelde meerdere brieven waar zij om had verzocht. Zo werden een brief van de Minister van BZK en een brief van de Minister van J&V over een terrorismecasus behandeld, en een brief van de Minister van BZK naar aanleiding van de casus Arkel.⁹ Een andere brief van de Minister van BZK leidde tot een discussie over de afwegingen bij het aangaan van een samenwerkingsverband met buitenlandse diensten (de zogeheten wegingsnotities¹⁰). De commissie verzocht om de wegingsnotitie van de betreffende buitenlandse dienst, en een lijst met diensten waarmee enkel onder onder strikte voorwaarden kan worden samengewerkt.

Bij de actualiteitenbrieven van de AIVD stelden de commissieleden onder meer vragen over een cyberdreiging tegen de reis- en luchtvaartsector, de rol van China in het conflict tussen Rusland en Oekraïne en mogelijke jihadistische dreigingen als gevolg van een koranschending. De actualiteitenbrieven van de MIVD werden voor kennisgeving aangenomen.

Tot slot praatten de Directeur MIVD en DG AIVD de commissie bij over het conflict tussen Oekraïne en Rusland, waaronder over de effecten van de Westerse wapenleveranties. De Minister van Defensie zegde na vragen toe de volgende keer nader in te gaan op de nucleaire retoriek van Rusland.

April 2023

12 april 2023: vergadering in besloten kring

De commissie blikte vooruit op de reguliere vergadering en sprak over een in te plannen werkbezoek in het buitenland. In het licht van de maandelijkse Oekraïnebriefings over het verloop van het conflict en de

⁸ Zie ook het Jaarverslag van de CIVD over 2022, p. 20 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

⁹ Zie de vergadering van 9 februari 2023.

¹⁰ In artikel 88 lid 2 van de Wiv 2017 staat: «Voorafgaand aan het aangaan van een samenwerkingsrelatie [...] weegt de dienst aan de hand van de criteria [...] of kan worden overgegaan tot het aangaan van een samenwerkingsrelatie en, zo ja, wat de aard en intensiteit van de beoogde samenwerking kan zijn». Een wegingsnotitie beschrijft deze weging voor een specifieke buitenlandse dienst. De criteria op basis waarvan wordt gewogen zijn beschreven in artikel 88 lid 3 van de Wiv 2017.

effecten daarvan op de nationale veiligheid van Nederland en Europa, besloot de commissie een werkbezoek af te leggen aan Litouwen.

13 april 2023: reguliere vergadering

De commissie behandelde allereerst het eerder ontvangen geheime rapport van de AR.¹¹

Tevens sprak de commissie met de Minister van Defensie over de ontwikkelingen rondom de internationale oplossing voor wat betreft het satellietgrondstation in Burum.¹² De commissie vroeg onder andere naar eventuele kwetsbaarheden van de gekozen oplossing, en informeerde naar het behoud van de eigenstandige positie en *compliance* met de Wiv 2017.

De commissie behandelde de actualiteitenbrieven van de AIVD en MIVD, en werd tot slot gebriefd over een drietal onderwerpen: de nagestreefde transparantie door de AIVD en MIVD, en de samenwerking van de AIVD, MIVD en NCTV met private actoren op het vergroten van de weerbaarheid tegen cyberdreigingen. De derde briefing betrof de ontwikkelingen in Oekraïne en Rusland, waarin werd stilgestaan bij de *Discord leaks* in de Verenigde Staten, de nucleaire retoriek van Rusland,¹³ de Oekraïense luchtverdediging en een Oekraïens offensief. Bij de rondvraag vertelde de DG AIVD over de verhoogde jihadistisch-terroristische dreiging, en de impact hiervan op de onderzoeken van de AIVD. In deze vergadering sprak de commissie eveneens haar ongenoegen uit over het feit dat de Minister van Defensie zelfs de CIVD niet over alle aspecten van een specifiek onderwerp kon informeren.

14 april 2023: technische briefing

De commissie werd op haar verzoek door de AIVD gebriefd over anti-institutioneel extremisme.

24 t/m 26 april 2023: werkbezoek buitenland

Van 24 t/m 26 april legde de commissie een werkbezoek af aan Litouwen.¹⁴ De commissie ontmoette daar haar evenknie in het Litouwse parlement; de commissie voor Nationale Veiligheid en Defensie. Tevens bezochten de commissieleden een militaire basis in Rukla, waar Nederlandse militairen een bijdrage leveren aan de *enhanced Forward Presence* (eFP) van de NAVO, om meer inzicht te krijgen in deze missie in het kader van de dreiging vanuit Rusland.

¹¹ Zie ook het gesprek met de Algemene Rekenkamer en de reguliere vergadering van 30 maart 2023.

¹² In de vergadering van 4 april 2019 vroeg de commissie geïnformeerd te blijven worden over de ontwikkelingen rondom de internationale oplossing aangaande het satellietgrondstation NSO in Burum. De Minister van Defensie zegde dit toe. Zie het Jaarverslag van de CIVD over 2019, p. 10 (Kamerstuk 35 309, nr. 1).

¹³ Conform toezegging in de reguliere vergadering van 30 maart 2023.

¹⁴ Tweede Kamer (25-04-2023), *Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten bezoekt Litouwen* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.tweedekamer.nl/nieuws/kamernieuws/commissie-voor-de-inlichtingen-en-veiligheidsdiensten-bezoekt-litouwen>.

Mei 2023

10 mei 2023: vergadering in besloten kring

Tijdens deze vergadering blikte de commissie terug op haar werkbezoek aan Litouwen. Ook besprak zij een brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, met een aanvullende beantwoording van vragen die de commissie had gesteld over de geheime bijlage bij het rapport van de commissie Cammaert.¹⁵ De commissie besloot wederom vragen te stellen, aangezien de beantwoording nog onvoldoende concreet was om te kunnen besluiten over de behandeling van de bijlage. De commissie vroeg de Minister aan te geven of en zo ja welke belemmeringen er waren om de door de CIVD ontvangen bijlage (vertrouwelijk) te delen met de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken.

11 mei 2023: gesprek met de TIB

De commissie sprak voor het eerst met de nieuwe voorzitter van de TIB, die op 1 april 2023 was gestart. De commissie stelde vragen over het jaarverslag van de TIB over 2022, en de bijbehorende geheime bijlage. Zo vroeg de commissie naar de overkoepelende trends in het vervullen van de toezichtstaak door de TIB, diverse verschillen tussen de AIVD en MIVD, en de redenen voor het lakken in plaats van weglaten van passages in de openbare versie van het jaarverslag.

11 mei 2023: reguliere vergadering

De commissie sprak opnieuw over de casus Arkel. Meer in het bijzonder werd gesproken over de door de commissie ontvangen systeemcheck en leerevaluatie ten aanzien van het onderkennen van signalen van mogelijke betrokkenheid bij terrorisme in de asiel- en nareisprocedure. De openbare versie van de evaluaties is behandeld door de vaste commissie voor J&V.¹⁶

Bij de actualiteitenbrief van de AIVD stelde de commissie onder andere vragen over een mogelijke casus van ongewenste financiering en de aanhoudingen van vijf ISIS-aanhangers in Zweden. Bij de actualiteitenbrief van de MIVD vroeg de commissie naar een casus over kwantumtechnologie die ook militair zou kunnen worden toegepast, het conflict in Soedan, de nucleaire capaciteiten van Noord-Korea en een hack door een Chinese statelijke cyberactor op een computernetwerk van Defensie.¹⁷ Tot slot werd de commissie gebriefd over het conflict tussen Rusland en Oekraïne.

22 mei 2023: werkbezoek

De commissie bracht een werkbezoek aan de AIVD en MIVD over de inzet van virtuele agenten.

31 mei 2023: vergadering in besloten kring

De commissie blikte nogmaals terug op haar werkbezoek aan Litouwen. Zij besloot om enkele bevindingen van de commissie onder de aandacht van de Minister van Defensie te brengen.

¹⁵ Zie ook de vergadering in besloten kring van 29 maart 2023.

¹⁶ Zie Kamerstukdossier 29 754, nr. 680.

¹⁷ Ministerie van Defensie (06-02-2024), *MIVD onthult werkwijze Chinese spionage in Nederland* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2024/02/06/mivd-onthult-werkwijze-chinese-spionage-in-nederland>.

Daarnaast sprak de commissie door over de internationale oplossing, voor wat betreft het satellietgrondstation in Burum. De commissie besloot het kabinet om een reactie te vragen op een aantal standpunten van de commissie, die zij per brief kenbaar maakte aan het kabinet. Daarnaast verzocht de commissie in deze brief de Ministers hoogstens één jaar na inwerkingtreding van de internationale oplossing een evaluatie uit te laten voeren, en de uitkomsten daarvan te delen.

Juni 2023

1 juni 2023: gesprek met de Algemene Rekenkamer

De commissie sprak met de waarnemend president van de AR over de gerubriceerde brieven bij de verantwoordingsonderzoeken naar het Ministerie van BZK en van Defensie. De waarnemend president ging in op de slagkracht van de AIVD en MIVD in het licht van de Tijdelijke wet en investeringen uit het coalitieakkoord. Verder werd gesproken over de onderbesteding bij beide diensten, in het bijzonder de MIVD. Tot slot werd van gedachten gewisseld over het moment van aanleveren van de jaarverslagen van de AIVD en MIVD bij de AR.

1 juni 2023: reguliere vergadering

Bij de behandeling van de (geheime) jaarverslagen van de AIVD en MIVD verzocht de commissie het kabinet om de jaarverslagen voortaan tijdiger aan te leveren bij de AR, zodat de AR bij haar verantwoordingsonderzoek de beschikking heeft over alle benodigde gegevens. Het kabinet zegde dit toe, en zou de commissie informeren wanneer hierover nadere afspraken waren gemaakt. Verder vroeg de commissie onder andere naar de realisatie van de personele groei, de onderuitputting bij de MIVD, de doorlooptijden bij de Unit Veiligheidsonderzoeken (mede in het licht van de werving van nieuw personeel) en het verschil in de omvang van de begrotingen van de AIVD en MIVD. Ten aanzien van dit laatste punt, zegden de Ministers van BZK en van Defensie toe dit verschil in omvang schriftelijk nader toe te lichten. Ten slotte gaf de commissie aan dat zij, om haar controlerende taak te kunnen uitoefenen, meer inzicht zou moeten krijgen in de redenen voor het niet behalen van doelstellingen uit de GA I&V.

Naar aanleiding van het jaarverslag van de TIB vroeg de commissie onder andere naar het standpunt van de diensten ten aanzien van de opbrengsten uit kabelinterceptie. De actualiteitenbrieven werden wegens tijdgebrek doorgeschoven.

7 juni 2023: technische briefing

Tijdens deze technische briefing werd de commissie bijgepraat over de ontwikkelingen in het conflict tussen Oekraïne en Rusland. De commissie sprak onder andere over het offensief van Oekraïne en de doorbraak van de Kachovka-dam.

7 juni 2023: vergadering in besloten kring

De commissie besloot een extra vergadering te plannen, naar aanleiding van een publicatie in de *Washington Post* over de mogelijke rol van Oekraïne in de sabotage van Nord Stream 1 en 2.¹⁸

¹⁸ Washington Post (06-06-2023), *U.S. had intelligence of detailed Ukrainian plan to attack Nord Stream pipeline*. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/06/06/nord-stream-pipeline-explosion-ukraine-russia/>.

14 juni 2023: extra vergadering

Tijdens deze extra vergadering sprak de commissie met de Minister van Defensie, de DG AIVD en de Directeur MIVD over de sabotage van Nord Stream 1 en 2, naar aanleiding van de publicatie in de *Washington Post*. De commissie had op haar verzoek een brief van de Minister van Defensie ontvangen.

Deze vergadering werd ook benut om enkele toezeggingen met betrekking tot Rusland, Oekraïne, Iran en Noord-Korea af te doen. Tevens ontstond een discussie over de wijze en het moment van informeren van de CIVD, naar aanleiding van een toelichting van de Minister van Defensie op de vraag waarom bepaalde informatie niet eerder met de commissie was gedeeld.

26 juni 2023: extra vergadering

Naar aanleiding van de opstand van de Wagnergroep op 23 en 24 juni 2023, belegde de commissie een extra vergadering met de Minister van BZK, Minister van Defensie, DG AIVD en Directeur MIVD. Over deze ontwikkelingen had de commissie eveneens een brief ontvangen.

28 juni 2023: vergadering in besloten kring

De commissie besprak de reactie van de Minister van Buitenlandse Zaken op de door de commissie gestelde vragen over het rapport van de commissie Cammaert.¹⁹ In deze brief zegde de Minister toe de geheime bijlage bij het rapport en de antwoorden op de door de CIVD gestelde vragen te delen met de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken. Derhalve besloot de commissie de bijlage bij het rapport niet in behandeling te nemen.

Verder stelde de commissie haar planning voor werkbezoeken inclusief de onderwerpen vast en besprak zij mogelijkheden om te voorkomen dat wegens tijdgebrek niet alle geagendeerde stukken in een vergadering kunnen worden behandeld. Tot slot besloot de commissie tijdens het zomerreces een extra (reguliere) vergadering te plannen.

29 juni 2023: gesprek met de CTIVD

Naar aanleiding van het jaarverslag van de CTIVD over 2022 sprak de commissie met de CTIVD over een aantal lopende onderzoeken. Daarnaast sprak de commissie over de wijze waarop de CTIVD haar toezichtstaak zal uitoefenen op de internationale oplossing voor de verstoring van satellietinterceptie in Burum.

29 juni 2023: reguliere vergadering

Vlak voor deze vergadering ontving de commissie van de Minister van BZK een brief over de casus Iran, een casus die de voorgaande jaren herhaaldelijk in de commissie ter sprake is gekomen.²⁰ De commissie besloot deze brief niet direct te behandelen, maar de Minister te

¹⁹ Zie de vergaderingen in besloten kring van 29 maart en 10 mei 2023.

²⁰ Deze casus betreft de moord op de Iraans-Nederlandse politiek activist, Ahmad Nissi, in 2017 (in jaarverslagen van vóór 2022 opgenomen als de «casus Iran», in het jaarverslag van 2022 opgenomen als «casus Nissi») en is op verschillende momenten in 2018, 2021 en 2022 besproken. Zie de Jaarverslagen van de CIVD over 2018 (Kamerstuknummer 35 185, nr. 1), 2021 (Kamerstuk 36 134, nr. 1) en 2022 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

verzoeken eerst enkele vragen van de commissie over de brief schriftelijk te beantwoorden.

Bij de briefing over Oekraïne en Rusland ging de Directeur MIVD onder andere in op de dreiging rond de kerncentrale van Zaporizja. De commissie verzocht de Minister van J&V om een brief over de mogelijke gevolgen van een eventuele ramp bij de kerncentrale in Zaporizja voor Nederland. Verder gaven de DG AIVD en Directeur MIVD een update over de situatie ten aanzien van Wagner, na de opstand van 23 en 24 juni 2023.

De geagendeerde voortgangsrapportages van de AIVD en MIVD over 2023 waren de eerste verantwoordingsstukken in de nieuwe rapportagesystematiek en -stijl, zoals de commissie eind 2022 met de diensten overeen was gekomen.²¹ De commissie constateerde dat de stukken leesbaarder waren en sprak daarvoor waardering uit. Wel gaf de commissie aan dat zij bepaalde informatie miste in de voortgangsrapportage. Bij de voortgangsrapportage van de AIVD besteedde de commissie aandacht aan de realisatie van GA-doelstellingen op diverse cyberonderzoeken. De commissie besloot hier op een later moment op terug te komen, nadat zij dit in besloten kring had besproken. Bij de voortgangsrapportage van de MIVD uitte de commissie haar zorgen over de personele sterkte van de dienst en de gevolgen van het personeelstekort voor een aantal veiligheidsbevorderende taken en specifieke onderzoeksthema's.

Daarna behandelde de commissie de brief van de Ministers van BZK en van Defensie over buitenlandse diensten waarmee onder strikte voorwaarden wordt samengewerkt, en de wegingsnotitie van één specifieke dienst.²² De commissie stelde inhoudelijke vragen over de tekst in de wegingsnotitie en vroeg of eerdere aanbevelingen van de CTIVD met betrekking tot wegingsnotities waren opgevolgd. Verder werd geïnformeerd naar de frequentie waarmee wegingsnotities worden bijgewerkt en waarom met een aantal specifieke diensten onder strikte voorwaarden wordt samengewerkt.

In deze vergadering behandelde de commissie ook het DTN 58. De commissie informeerde onder meer naar de toegenomen jihadistische dreiging vanuit ISIS en ISKP en de overwegingen achter de vaststelling van het dreigingsniveau. Tevens sprak de commissie uit dat zij de indruk had dat sommige openbare passages in het DTN een minder zorgelijk beeld wekten dan de staatsgeheime passages van het DTN. De NCTV lichtte toe dat het (openbare) dreigingsbeeld in zijn geheel gelezen dient te worden en op basis hiervan niet van een verminderde dreiging kon worden gesproken.

Ten slotte behandelde de commissie de antwoorden van de Minister van J&V op schriftelijke vragen over een casus. Over deze casus had een tweetal leden schriftelijke vragen ingediend. De Minister van J&V kon de CIVD niet volledig informeren, vanwege het belang van de staat. De commissie sprak hierover haar ongenoegen uit, waarop de Minister van J&V aangaf dat hier een zorgvuldige afweging aan vooraf was gegaan, maar zij voor de volgende vergadering na zou gaan bij de betrokken instanties of zij de CIVD kon informeren over een specifiek onderdeel.

²¹ Eind 2022 besprak de commissie met de diensten haar informatiebehoefte ten aanzien van de begrotings- en verantwoordingsstukken van de diensten, om haar controlerende taak zo goed mogelijk te kunnen uitoefenen. Zie het Jaarverslag van de CIVD over 2022, p. 17 en 18 (Kamerstuk 36 340, nr. 1).

²² Zie de reguliere vergadering van 30 maart 2023.

Augustus 2023

7 augustus 2023: werkbezoek

De commissie bracht een werkbezoek aan de MIVD, om bijgepraat te worden over de actuele ontwikkelingen in Oekraïne.

30 augustus 2023: vergadering in besloten kring

Met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023, nam de commissie enkele besluiten over aanstaande commissieactiviteiten. Zij besloot onder andere de geplande werkbezoeken uit te stellen. Tevens sprak zij door over de constatering dat de commissie bepaalde informatie miste in de voortgangsrapportage.²³ De commissie besloot het kabinet te verzoeken de CIVD voortaan ook te informeren over dit onderwerp.

Daarnaast sprak de commissie over een tweetal agendapunten van de reguliere vergadering van 31 augustus 2023. Het eerste onderwerp betrof het verschil in de omvang van de begrotingen van de AIVD en MIVD. Zoals toegezegd in de reguliere vergadering van 1 juni 2023, ontving zij hierover een brief met een nadere uitleg. De commissie meende dat met deze brief nog in onvoldoende mate werd voldaan aan het gewenste inzicht van de commissie in de oorzaken voor het verschil in budgetten, onder andere omdat een gekwantificeerde vergelijking ontbrak. Zij besloot haar informatiebehoefte op dit punt kenbaar te maken aan de AR, en in overweging mee te geven dit onderwerp te betrekken bij de verantwoordingsonderzoeken over 2023.

Het tweede onderwerp betrof de casus Iran. Zoals verzocht in de reguliere vergadering van 29 juni 2023, had de commissie van de de Minister van BZK een aanvullende brief ontvangen. Naar aanleiding van deze brief besloot de commissie de CTIVD te vragen om een onderzoek te doen naar bepaalde aspecten met betrekking tot de casus Iran in relatie tot de AIVD.

31 augustus 2023: reguliere vergadering

Tijdens deze vergadering stond de commissie om te beginnen stil bij het conflict tussen Rusland en Oekraïne. De commissie sprak met de Minister van Defensie en van BZK over het neerstorten van het vliegtuig van Wagner-leider Prigozjin. Tevens behandelde de commissie een brief van de Minister van J&V over de mogelijke gevolgen van een incident bij de kercentrale in Zaporizja, waar de commissie om had verzocht in de reguliere vergadering van 29 juni 2023.

In deze vergaderingen werden tevens enkele toezeggingen afgedaan. Zo gaf de de DG AIVD een korte briefing over een land, naar aanleiding waarvan de commissie verzocht op een later moment een schriftelijk normbeeld over dit land te ontvangen. Voorts kwam de Minister van J&V terug op de vraag die gesteld werd in de reguliere vergadering van 29 juni 2023, of zij de commissie toch nader kon informeren over een specifiek onderwerp, waarvan informatievoorziening aan de CIVD niet volledig mogelijk was vanwege het belang van de staat. De Minister gaf aan dat de conclusie bleef dat de zij de CIVD niet volledig kon informeren. Zij lichtte haar afwegingen toe en gaf aan dat uitvoerig was gekeken naar de mogelijkheden. De commissie vroeg hier nader op door, maar zag zich genoodzaakt zich neer te leggen bij het besluit van de Minister.

²³ Zie de reguliere vergadering van 29 juni 2023.

Bij de behandeling van het CSBN 2023 merkte de commissie op dat zij – tot haar tevredenheid – over alle staatsgeheime passages in het document reeds eerder was geïnformeerd, met name via actualiteitenbrieven van de AIVD en MIVD. De commissie nam het stuk voor kennisgeving aan.

Daarna sprak de commissie over de verstoring van een ISKP-netwerk dat de intentie had om een aanslag te plegen.²⁴ Naar aanleiding van twee brieven over dit onderwerp, stelde de commissie vragen over de informatievoorziening aan de CIVD over deze casus. Zij riep het kabinet op voortaan duidelijker en preciezer te zijn in haar verwijzingen naar eerdere informatievoorziening aan de CIVD, zodat voor de commissie inzichtelijk is dat er een verband is tussen nu en eerder verstrekte informatie. De Minister gaf aan dat dit in dit geval abusievelijk niet was gebeurd, en zegde toe dat hier in de toekomst beter op zou worden gelet.

De commissie behandelde voorts twee brieven van de Minister van BZK over de casus Iran, en kondigde aan de CTIVD te zullen verzoeken een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar bepaalde aspecten met betrekking tot de casus Iran in relatie tot de AIVD.

Tot slot behandelde de commissie een aantal actualiteitenbrieven van de AIVD en MIVD. Bij de brief over de AIVD stelde de commissie onder meer vragen over terrorismegededitneerden. Ten aanzien van de MIVD vroeg de commissie onder andere naar activiteiten van Wagner in Afrika.

Oktober 2023

4 oktober 2023: vergadering in besloten kring

De commissie sprak onder andere over de samenstelling van de commissie, aangezien het lid Kuiken ter vergadering mededeelde dat de fracties van PvdA en GroenLinks waarschijnlijk op korte termijn zouden samenvoegen.

5 oktober 2023: reguliere vergadering

Deze reguliere vergadering begon met een briefing over Oekraïne en Rusland. Hierin werd bijvoorbeeld gesproken over de ontwikkelingen binnen Wagner en ongewenste Russische inmenging. Ook informeerde de commissie naar de mogelijke samenwerking tussen Rusland en China op het gebied van drones, naar aanleiding van mediaberichtgeving hieromtrent.²⁵ Vervolgens werd een groot aantal toezeggingen afgedaan.

Ook behandelde de commissie de begrotingsbrieven over de AIVD en MIVD. De commissie besteedde in het bijzonder aandacht aan de onderbezetting bij beide diensten en vroeg naar de inzet van de diensten om deze tekorten weg te nemen. Daarnaast werd gevraagd naar de eventuele effecten van de personele tekorten op de realisatie van GA-doelstellingen. Tevens werden enkele specifieke vragen gesteld, zoals over de toerekening van gezamenlijke kosten.

²⁴ Openbaar Ministerie (06-07-2023), *Man uit Tadzjikistan en vrouw uit Kirgizië aangehouden op verdenking terrorisme* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2023/07/06/man-uit-tadzjikistan-en-vrouw-uit-kirgizie-aangehouden-op-verdenking-terrorisme>.

²⁵ New York Times (02-10-2023), *Ukraine's War of Drones Runs Into an Obstacle: China*. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.nytimes.com/2023/09/30/technology/ukraine-russia-war-drones-china.html>.

Tot slot werden enkele brieven behandeld: een brief over inlichtingen in het kader van een bedreiging, een brief over casuïstiek van mogelijke ongewenste buitenlandse financiering, een brief naar aanleiding van het geheime rapport van de AR²⁶ en een brief over de stand van zaken van de internationale oplossing. De actualiteitenbrieven van de AIVD en MIVD werden wegens gebrek aan tijd doorgeschoven naar de eerstvolgende reguliere vergadering.

10 oktober 2023: extra vergadering

De commissie besloot een extra vergadering te beleggen, naar aanleiding van de aanval van Hamas op 7 oktober 2023. De commissie werd door de Ministers, DG AIVD, Directeur MIVD en NCTV bijgepraat over de laatste stand van zaken, bijvoorbeeld over de rol van diverse landen in de regio en de (potentiële) gevolgen voor Nederland. De commissie informeerde ook naar de gevolgen van het conflict voor de GA I&V, waarvan het actualisatieproces op dat moment nog gaande was.

11 oktober 2023: vergadering in besloten kring

De commissie behandelde de reactie van de Minister van Defensie op de vragen die zij had gesteld naar aanleiding van haar werkbezoek aan Litouwen.²⁷ Daarna sprak zij over haar informatiebehoefte ten aanzien van begrotings- en verantwoordingsstukken en over haar samenstelling, als gevolg van de aanstaande samenvoeging van de fracties van PvdA en GroenLinks.²⁸

12 oktober 2023: reguliere vergadering

Nadat enkele toezeggingen waren afgedaan, werd de commissie gebriefd over de situatie in Gaza. De commissie stelde vragen over de inlichtingenpositie van de AIVD en MIVD, de gevolgen voor de GA I&V, de gevolgen voor jihadistische dreiging tegen het Westen en toekomstige scenario's. Vervolgens behandelde de commissie een brief van de Minister van BZK over de rol van de AIVD bij consulaire gevallen.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrieven van de AIVD werden vragen gesteld over ongewenste inmenging in Nederland en ongewenste inmenging bij verkiezingen. Bij de actualiteitenbrieven van de MIVD vroeg de commissie naar (*dual use*)-toepassingen van biotechnologie en synthetische technologie, militaire dreiging vanuit China tegen Taiwan, *unmanned surface vessels*, spionagedreiging vanuit China tegen de halfgeleiderindustrie en de situatie in de Sahel. Tot slot stelde de commissie naar aanleiding van mediaberichtgeving de vermeende sabotage van een gaspijpleiding en telecomkabel tussen Finland en Estland aan de orde.²⁹

24 oktober 2023: vergadering in besloten kring

De commissie besprak haar samenstelling, als gevolg van de aanstaande samenvoeging van de fracties van PvdA en GroenLinks.³⁰

²⁶ Zie de vergadering van 1 juni 2023.

²⁷ Zie de vergadering van 31 mei 2023.

²⁸ Zie de vergadering van 4 oktober 2023.

²⁹ Zie bijvoorbeeld: NOS (10-10-2023), *Gas- en telecomverbinding tussen Finland en Estland beschadigd, mogelijk sabotage*. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://nos.nl/artikel/2493598-gas-en-telecomverbinding-tussen-finland-en-estland-beschadigd-mogelijk-sabotage>.

³⁰ Zie de vergaderingen van 4 en 11 oktober 2023.

25 oktober 2023: vergadering in besloten kring

De commissie kwam wederom bijeen om haar samenstelling te bespreken.³¹ De commissie besloot de heer Klaver voor te dragen als lid van de CIVD.

30 oktober 2023: vergadering in besloten kring

In deze vergadering sprak de commissie over de agenda van de extra vergadering die zelfde dag. Daarnaast besloot de commissie de briefings met betrekking tot Oekraïne/Rusland en Gaza niet langer als los agendapunt te agenderen. Besloten werd de Ministers te verzoeken eventuele relevante ontwikkelingen te melden in de actualiteitenbrieven, dan wel mondeling mede te delen bij de behandeling van de actualiteitenbrieven.

30 oktober 2023: extra vergadering

Enkele dagen voor deze extra vergadering was de CIVD schriftelijk door de Minister van BZK geïnformeerd over de aanhouding van twee personen op verdenking van het bezitten en naar buiten brengen van staatsgeheime informatie. Het ging om een medewerker en een voormalig medewerker van de NCTV.³² Op verzoek van de commissie ontving zij voorafgaand aan deze vergadering ook een brief van de Minister van J&V met een reactie op de aanhoudingen. Vanwege de ernst en omvang van de zaak besloot de commissie deze extra vergadering te beleggen met de Minister van BZK en van J&V, ondanks het verkiezingsreces.

De commissie stelde kritische vragen over de zaak (hierna: de casus (oud-)medewerkers NCTV), onder meer over de aangehouden verdachten, de rol van de AIVD, de bij de verdachten aangetroffen staatsgeheime informatie, de gevolgen voor internationale samenwerking en de gevolgen voor de nationale veiligheid. Tevens stelde de commissie vragen over maatregelen en beleid op het gebied van informatiebeveiliging en screening bij de NCTV. Daarnaast vroeg de commissie aandacht voor de openbare informatievoorziening aan de Tweede Kamer over deze zaak.

November 2023

2 november 2023: vergadering in besloten kring

De commissie besprak de brief die zij die ochtend had ontvangen van de Minister van BZK over de casus (oud-)medewerkers NCTV. Zij besloot deze brief niet in de direct aansluitende reguliere vergadering te behandelen, omdat zij geen tijd had gehad om het goed voor te kunnen bereiden. Zij besloot daarom op korte termijn een extra vergadering te plannen.

2 november 2023: reguliere vergadering

De commissie besloot om deze reguliere vergadering doorgang te laten vinden, ondanks het verkiezingsreces. De commissie sprak wederom uitvoerig met de Ministers over de casus (oud-)medewerkers NCTV. Er werd in het bijzonder aandacht besteed aan actuele ontwikkelingen in de zaak en mediaberichtgeving naar aanleiding van het persbericht van het

³¹ Zie de vergaderingen van 4, 11 en 12 oktober 2023.

³² Openbaar Ministerie (01-11-2023), *Medewerkers NCTV en politie aangehouden* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2023/11/01/medewerkers-nctv-en-politie-aangehouden>.

OM. Ook kwam het onderzoek van de CTIVD naar het handelen van de AIVD in deze casus aan de orde. De commissie was een dag eerder door de CTIVD op de hoogte gesteld dat zij dit onderzoek zou gaan starten.³³ De commissie stelde veel vragen over de wijze waarop de NCTV onafhankelijk onderzocht zou worden. De Minister van J&V zegde toe dat onafhankelijk onderzoek zou plaatsvinden.

De commissie behandelde ook een brief van de Ministers van BZK en van Defensie over de tijdigheid van het aanleveren van jaarverslagen van de AIVD en MIVD bij de AR.³⁴ De commissie vroeg om het proces te versnellen, waarop het kabinet toezegde nog eenmaal te kijken naar de gemaakte afspraken. Verder behandelde de commissie een brief over de aanslag in Brussel van 16 oktober 2023, die zij op haar verzoek had ontvangen.

6 november 2023: vergadering in besloten kring

Deze vergadering werd belegd vanwege de stukken die de commissie had ontvangen over de casus (oud-)medewerkers NCTV, welke in de direct aansluitende extra vergadering met de Ministers besproken zouden worden.

6 november 2023: extra vergadering

Tijdens deze extra vergadering werden om te beginnen de actualiteitenbrieven voor de vergadering van 2 november 2023 behandeld, omdat deze wegens tijdgebrek toen niet waren behandeld. De commissie vroeg onder andere naar de geopolitieke gevolgen van de gebeurtenissen in het Midden-Oosten, casuïstiek van ongewenste inmenging door Rusland en China, ontwikkelingen op het gebied van proliferatie van kernwapens, scenario's voor het conflict in Oekraïne, jihadisme in de Sahel, en de rol van Iran bij de aanval op 7 oktober 2023.

Verder stond deze vergadering in het teken van de casus (oud-)medewerkers NCTV en de brieven die de commissie hierover sinds 30 oktober had ontvangen, waaronder één op de dag van de vergadering zelf. De commissie stond met name stil bij de brief van de Minister van BZK over de casus en de vraag hoe dit heeft kunnen gebeuren. Ook sprak de commissie nader met de Minister van J&V over de wijze waarop de rol van de NCTV zou worden onderzocht.

29 november 2023: vergadering in besloten kring

De commissie besloot voor het Kerstreces een gesprek te beleggen met de CTIVD over het door de CTIVD aangekondigde onderzoek naar de casus (oud-)medewerkers NCTV, en de stand van zaken van het door de CIVD verzochte onderzoek over bepaalde aspecten met betrekking tot de casus Iran in relatie tot de AIVD.

29 november 2023: reguliere vergadering

Bij het afdoen van de toezeggingen kwam de Minister van BZK onder andere terug op de gemaakte afspraken over de tijdigheid van het aanleveren van jaarverslagen van de AIVD en MIVD bij de AR.³⁵ De

³³ CTIVD (22-01-2024), *CTIVD onderzoekt rol AIVD in relatie tot verdenking lekken staatsgeheimen door NCTV-medewerkers* [persbericht]. Geraadpleegd op 29 mei 2024, <https://www.ctivd.nl/actueel/nieuws/2024/01/22/index>.

³⁴ Zie de vergadering van 1 juni 2023.

³⁵ Zie de reguliere vergadering van 2 november 2023.

commissie besloot hier op een later moment met de AR over door te spreken. Ten slotte toonde de commissie interesse in de nucleaire krachtsverhoudingen tussen China en India.

De commissie besloot om de geactualiseerde GA I&V en de tweede voortgangsrapportages van de AIVD en MIVD samen te behandelen. Bij het bespreken van de tweede voortgangsrapportage discussieerde de commissie uitvoerig met het kabinet over de taakstelling van de AIVD op het gebied van criminele ondermijning. De discussie ging met name over de rol en toegevoegde waarde van de AIVD ten opzichte van politie en justitie, omdat onderzoek naar georganiseerde misdaad normaal gesproken enkel bij politie en justitie is belegd. Ook werd gesproken over de verdringingseffecten, omdat inzet van de AIVD op dit onderwerp onvermijdelijk ten koste gaat van capaciteit voor andere onderzoeken. Een van de uitkomsten van de bespreking was dat de commissie in 2024 een technische briefing over criminele ondermijning zou plannen. Andere onderwerpen die bij deze stukken aan bod kwamen waren de effecten van het conflict in Gaza op de onderzoeksdoelstellingen in de GA I&V, de personele sterkte van de MIVD, het zicht op ontwikkelingen in de Sahel, de effecten van de vernietiging van bulkdatasets als gevolg van wettelijke bepalingen, de realisatie van de doelstellingen van de Unit Veiligheidsonderzoeken³⁶, en de realisatie van onderzoeksdoelstellingen voor onderzoek naar China en voor bepaalde cyberonderzoeken.

Vervolgens behandelde de commissie een brief van de Minister van BZK over een onderkend aanslagplot. Wegens gebrek aan tijd werden de actualiteitenbrieven voor deze vergadering behandeld in de eerstvolgende reguliere vergadering. Omdat de commissie aangaf meerdere vragen te hebben over de situatie in Oekraïne, werd besloten op 21 december 2023 een technische briefing over dit onderwerp te plannen.

December 2023

14 december 2023: reguliere vergadering

De commissie kwam voor het eerst bijeen in nieuwe samenstelling. Zij behandelde een normbeeld over een bepaald land, waar eerder om was verzocht.³⁷ De commissie merkte op dat vragen omtrent de inlichtingenpositie van de AIVD op dit land met het normbeeld niet werden beantwoord. Tevens werd gesproken over de inspanningen van de AIVD om deze inlichtingenpositie te verbeteren.

Bij de actualiteitenbrieven van de AIVD stelde de commissie onder andere vragen over spionage door China, constatering van de AIVD op het gebied van criminele ondermijning, anti-institutioneel extremisme en een hack door een buitenlandse mogendheid in Nederland. Naar aanleiding van een bericht in de actualiteitenbrief over Venezuela zegde het kabinet toe een volgende keer een normbeeld over Venezuela aan te bieden. Bij de actualiteitenbrieven van de MIVD toonde de commissie onder meer interesse in aanvallen op militaire bases in Irak en ontwikkelingen op het gebied van uraniumverrijking door een bepaald land.

21 december 2023: vergadering in besloten kring

Deze vergadering stond met name in het teken van de vaststelling van de jaarplanning van de CIVD voor 2024. De commissie besloot in 2024 naast de reguliere vergaderingen en eventuele ad hoc briefings iedere twee

³⁶ Zie ook Kamerstuk 29 924, nr. 256.

³⁷ Zie de reguliere vergadering van 31 augustus 2023.

maanden een technische briefing in te plannen over de situatie in Oekraïne en Rusland, en eventuele andere onderwerpen die zich lenen voor een briefing. Daarnaast besprak zij de thema's voor haar werkbezoeken.

21 december 2023: technische briefing

Tijdens deze briefing over het conflict tussen Oekraïne en Rusland werd de commissie onder andere bijgepraat over de samenwerking tussen Rusland en Iran en activiteiten van Rusland in Europa en Nederland. Tot slot maakte de DG AIVD gebruik van de gelegenheid om de commissie te informeren over een onderzoek naar een aanslagdreiging.

21 december 2023: gesprek met de CTIVD

De commissie sprak met de voorzitter van de CTIVD over de planning van twee lopende onderzoeken: onderzoek over bepaalde aspecten met betrekking tot de casus Iran in relatie tot de AIVD en het onderzoek naar de casus (oud-)medewerkers NCTV. Ten aanzien van het laatstgenoemde onderzoek sprak de commissie over de verhouding van het onderzoek van de CTIVD naar de AIVD tot het onderzoek van de Auditdienst Rijk naar de gebeurtenissen in deze casus en procedures en informatiebeveiliging bij de NCTV (en politie).³⁸

³⁸ Kamerstuk 36 410 VI, nr. 16.